

te zijn.⁷³

Koenen, die volgens Allard Pierson leek op Wesley's vriend J. Hervey, was er de man niet naar om zelf de aanval te openen op de waanvoorstellingen en de gemiste kansen. Dat had van A. Kuiper moeten komen, maar deze was te druk met het aannemelijk maken van zijn Doleantie. Of van D. Chantepie de la Saussaye, maar die betitelde het methodisme als een 'tracasserie' - hetgeen toch eigenlijk wil zeggen: een plaag - en sprak over onwetenschappelijkheid. Of van Kuipers opponent G.J. Vos, maar deze noemde methodisme en piëtisme 'krankheden'.⁷⁴

Misschien zijn misverstanden in het spel geweest. Amerikaanse opwekkingspredikers, Moody en Sankey, trokken volle zalen en maakten kabaal. Zij werden eveneens (maar ten onrechte) methodisten genoemd. Dat gebeurde nog in een artikel over H.E. Fauré.⁷⁵ Daarmee werd deze prediker, die inderdaad methodistisch 'itinerant minister' is geweest, in een verkeerd daglicht geplaatst. Het methodisme was zeker niet bevreesd voor luidruchtigheid, maar gebruikte het niet als goedkoop evangelisatiemiddel.

De Réveil-theoloog prof. J.J. van Oosterzee heeft een goede snaar getroffen toen hij, tegenover de Amerikanen, herinnerde aan Jesaja 8:6 en schreef: 'Gaarne wil men *maken* wat God langs zijn wondere wegen doet worden'. Hij vreesde 'heiligings-methodisme'. 'De stoomfabriek behoort in het leven van de gemeente niet te heerschen en heiligmaking kan niet per spoorlijn nagejaagd worden'.⁷⁶ Op reis door het noorden van Wales genoot hij intens van een methodistische samenkomst in een eenvoudige kapel, met beneden een zondagsschool en boven een godsdienstoefening. Het zal een dienst geweest zijn in de geest van Howell Harris, die zijn stempel op het spirituele leven van Wales heeft gedrukt, als discipel van Whitefield door wie hij een 'burning light' is genoemd.

De karikaturen die negentiende-eeuwse theologen, van wie men betere

73. *Brief van H.J. Koenen aan G. Groen van Prinsterer*, Amsterdam, 22 november 1834, Alg. Rijksarchief.

74. G.J. Vos Azn., *Groen van Prinsterer en zijn tijd*, I, Dordrecht, 1886, 287; Groen van Prinsterer, *Hoe de onderwijswet van 1857 tot stand kwam*, Amsterdam, 1876, 127, waar Saussaye geciteerd wordt: '... de *tracasserie religieuse* van de Engelse opwekking, is geheel in strijd met de bedaardheid, stemmigheid en langzaamheid van het Hollandsch karakter...'. In *Documenta Reformatoria*, II, Kampen, 1862, 264v. staat een citaat, waarin door S. de 'populair-methodistische' tegenover de 'grammatisch-historische' lijn wordt gesteld.

75. *Biographisch Woordenboek van Protestantische godgeleerden in Nederland*, onder red. van J.P. de Bie en J. Loosjes, deel III, 25.

76. J.J. van Oosterzee, 'Hooger heiliging'. In: *Voor kerk en theologie*, II, Utrecht, 1885, 356, 365, 385.